

Grazia Deledda
ÄITI

 SAGA
EGMONT

Grazia Deledda

Äiti

SAGA Egmont

Äiti

Translated by Jalmari Hahl

Original title: *La Madre*

Original language: Italian

Cover image: Shutterstock

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa näkemystä.

Copyright © 2021 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726315936

1st ebook edition

Format: EPUB 2.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga Egmont - a part of Egmont, www.egmont.com

Sinäkin yönä siis Paulo hankkiutui lähtemään ulos.

Viereisestä huoneesta äiti kuuli hänen hiipien kulkevan edestakaisin. Luultavasti hän odotti, että äiti sammuttaisi valon ja menisi levolle, voidakseen huomiota herättämättä poistua huoneestaan.

Äiti todellakin sammutti valon, mutta ei silti mennyt levolle.

Hän istui lähellä ovea puristellen karkean työn tekijän käsiään, jotka vielä olivat märkänä astiain pesusta, ja painoi yhä lujemmin peukaloitaan toisiaan vasten rohkaistakseen mieltänsä. Mutta hetki hetkeltä hänen levottomuutensa kasvoi, karkoittaen toivon, että poika rauhoittuisi ja, kuten ennen, istuutuisi kirjojensa ääreen tai laskeutuisi levolle. Muutamaksi hetkeksi nuoren papin hiipivät askelet todella taukosivat kuulumasta. Ei kuulunut enää muuta kuin myrskyn pauhinaa, jota pienen pappilan takana kohoavan kummun puiden suhina säesti — yksitoikkoista yhtämittaista pauhinaa, joka ikäänkuin kietoi vahvan nuoran yhä kireämmälle talon ympäri yrittäen liikuttaa sitä ja nyhtäistä sen irti perustuksistaan.

Äiti oli jo sulkenut tielle johtavan portin kahdella poikkipönkällä estääkseen paholaista, joka myrskyöinä kuljeksii etsimässä sieluja, tunkeutumasta taloon. Sisimmässään hän ei juuri uskonut tuollaisiin asioihin. Ja katkerana ja hieman ivailten itseään hän ajatteli, että pahahenki jo oli päässyt sisälle pieneen pappilaan. Johan se joi samasta pikarista kuin hänen Paulonsa ja hääri sen kuvastimen ympärillä, jonka Paulo oli ripustanut ikkunanpieleen!

Taas Paulo kuului liikkuvan. Ehkä hän jälleen seiso peilin edessä, vaikka kuvastimeen kurkistelemine on papeilta kielletty. Mutta olihan Paulo jo jonkin aikaa suonut itselleen kaikenlaisia muitakin vapauksia!

Muistihan äiti viime aikoina monesti yllättäneensä poikansa naisen tavoin katsomassa pitkään kuvastimeen, puhdistamassa ja kiilloittamassa kynsiään ja sukimassa hiuksiaan, joiden hän oli antanut kasvaa pitkiksi ja jotka hän kampasi päänlaelle, ikäänkuin olisi tahtonut peittää kaljun täplän, pyhän papillisen merkin.

Lisäksi hän käytti hajuvesiä, puhdisti hampaitaan tuoksuvalla jauheella, jopa silitti kammalla kulmakarvojaankin ...

Äiti kuvitteli näkevänsä poikansa edessään sinäkin hetkenä, ikäänkuin heitä erottavaan seinään olisi haljennut rako: kuinka tämä musta puku yllään käveli valkeaksi sivutun huoneensa perällä, pitkän solakkana, melkein liian solakkana, huojuvin askelin ja liikkuen varomattomasti kuin poika, usein liveten ja kompastellen, mutta silti aina pysytellen tasapainossa.

Hänen päänsä näytti hieman isolta ohueen kaulaan verrattuna. Ulkoneva otsa tuntui painavan kalpeita kasvoja, ja rypistetyt kulmakarvat tuntuivat ikäänkuin ainoastaan pakosta kannattavan sitä. Pitkänsoikeat silmät olivat puoliummessa. Lujat poskipäät, iso, paksuhuulinen suu ja vankka leuka tuntuivat niinikään väkinäisesti kannattavan otsan rasittavaa painoa voimatta kuitenkaan vapautua siitä.

Äkkiä Paulo pysähtyi kuvastimen eteen, ja hänen kasvonsa näyttivät kirkastuvan: luomien kohotessa loistavien ruskeiden silmien terät säteilivät kuin timantit.

Äiti iloitsi sydämensä pohjasta nähdessään poikansa niin kauniina ja voimakkaana. Mutta tämän hiipivät askelet saivat hänen huolensa jälleen hereille.

Paulo lähti ulos, siitä ei enää ollut epäilystäkään. Hän avasi huoneensa oven. Mutta hän pysähtyi taas. Ehkä hän kuulosti, kuuluiko sisähuoneista mitään. Mutta ainoastaan myrsky pieksi edelleen talon ulkoseiniä.

Äidin teki mieli nousta ja huutaa:

— Poikani! Paulo! Jumalan nimessä, jää kotiin!

Mutta hänen tahtoaan väkevämpi voima pidätti häntä. Hänen polvensa vapisivat, ikäänkuin he olisivat yrittäneet vapautua tuosta hornamaisesta voimasta, mutta hän ei saanut jalkojaan liikutetuksi. Kaksi voimakasta kättä tuntui painavan niitä permantoon.

Näin hänen Paulonsa saattoi hiljaa laskeutua pieniä portaita, avata ulko-oven ja lähteä talosta. Ikäänkuin yhdellä ainoalla puuskauksella tuuli tempaisi hänet mukaansa.

Ja vasta nyt äidin onnistui nousta ja sytyttää lamppu, vaikka sekin kävi vaivalloisesti, sillä kun hän raapaisi tikuilla tulta seinästä, ne eivät oikein ottaneet syttyäkseen, jättivät vain puriasinerviä juovia seinään. Lopulta pieni messinkilamppu levitti himmeätä valoaan suojaan, joka oli kolikko ja yksinkertaisesti sisustettu kuin palvelijattaren huone. Äiti avasi oven ja kumartui ulos kuuntelemaan. Häntä vapisutti. Hänen vartalonsa oli kuin yhdestä ainoasta puupötkelöstä hakattu. Pää oli iso, ruumis lyhyenlöntä ja tanakka. Yllään hänellä oli kuluneesta mustasta kankaasta tehty ihomyötäinen puku; hän muistutti kirveellä rautatammen rungosta tehtyä puukuvaa.

Kynnykseltä hän näki pienet liuskakiviportaat, jotka jyrkkinä laskeutuivat valkoisten seinien välissä, ja alhaalla ulko-oven, jota tuuli riuhtoi saranoillaan; hän näki rautapöngät, jotka Paulo oli asettanut seinää vasten nojalleen, ja vihanpuuska valtasi hänet.

Ei! Hän tahtoi manata pois pahan hengen. Hän asetti lampun ylimmälle astimelle, laskeutui portaita maahan ja lähti hänkin talosta.

Tuuli tarttui häneen rajusti pullistaen hänen huiviaan ja vaatteitaan, kuin olisi tahtonut pakoittaa hänet

kääntymään takaisin. Hän satoi huivin lujasti leuan alle ja asteli eteenpäin pää kumarassa uhmaillen vastustusta. Näin hän ponnisteli eteenpäin pappilan seinän, puutarhan muurin ja kirkon julkisivun ohi. Sen kulmaan hän pysähtyi. Siinä Paulo oli kadonnut näkyvistä ja ison mustan linnun tavoin kiitänyt niityn poikki, joka ulottui vanhaan taloon asti. Tämä talo oli melkein kiinni kukkulan rinteessä, joka rajoitti näköalaa kylän sillä laidalla.

Milloin sinertävältä, milloin taas keltaiselta hohtava kuu, joka väliin peittyi kiitävien pilvimöhkäleiden verhoon, valaisi reheväheinäistä niittyä, kirkon ja pappilan välissä leviävää tasoitettua kenttää ja kahta matalaa majariviä, jotka mutkikkaina viivoina reunustivat viettävän, laakson pensaikkoihin häipyvän tien kumpaakin laitaa. Ja keskellä laaksoa näkyi toista tietä muistuttavana harmaana ja polveilevana joki, joka vuorostaan sulautui sen haaveellisen maiseman jokiin ja teihin, jonka tuulen kiidättämät pilvet muodostivat ja taas hajoittivat taivaanrannalla, laakson suun kohdalla.

Kylästä ei enää näkynyt valoa, ei ainoatakaan katöiltä kohoavaa savupatsasta. Kuten kaksi jonoon asettunutta lammaslammasta nuo heinäiselle kaltaalle kiivenneet matalat majat nukkuivat pienen kirkon suojassa, joka ohuen kellotapulinsa vieressä seistä törröttäen näytti sauvaansa nojaavalta paimenelta. Kirkkopihan aitauksen edessä rivissä kasvavat lepät tempoilivat hurjasti tuulen kourissa mustina ja kiemurtelevina hirviöinä. Niiden suhinaan vastasi poppeliin ja ruokojen valitus laaksosta. Ja kaikkeen tähän yölliseen tuskaan, myrskyn vaikeroimiseen ja pilvimereen hukkuvaan kuutamoon yhtyi äidin kiihkeä hätä hänen seuratessaan poikaansa.

Tähän hetkeen asti hän oli antautunut sen harhaluulon valtaan, että poika painuisi kylään jonkun sairaan luo.

Mutta nyt hän näki tämän rientävän kuin paholaisen riivaamana kukkulan juurella kohoavaa vanhaa taloa kohti.

Eikä siinä talossa ollut sairaita, vaan siellä oli nainen — terve, nuori ja yksinäinen ...

Ja suuntaamatta askeliaan tavallisen vieraan tavoin eteisen ovelle Paulo meni suoraa päätä pienelle puutarhaportille, joka aukeni ja sulkeutui hänen jälkeensä kuin musta hänet nielaissut kita.

Silloin äitikin riensi niityn poikki, melkein samoja jälkiä, jotka pojan askeleet olivat tallanneet ruohikkoon, ja saapui tuolle pikkuportille painaen sitä kaikin voimin käsillään.

Mutta portti ei liikahtanutkaan, päinvastoin se tuntui ikäänkuin työntävän häntä luotaan. Ja vaimoparan teki mieli ravistaa sitä ja huutaa. Hän mittaili silmillään muurin korkeutta, ikäänkuin tutkien sen vahvuutta. Lopulta hän toivottomana koetti teroittaa kuuloaan. Mutta ei kuulunut muuta kuin puutarhan puiden kumeaa kohinaa, jotka emäntänsä ystävinä ja rikostovereina tuntuivat omalla huminallaan peittävän sisältä kuuluvat äänet.

Mutta äiti tahtoi voittoa, tahtoi kuulla, tietää... Tai oikeammin, vaikka hän sisimmässään jo tiesi totuuden, hän tahtoi vielä antautua harhaluulonsa valtaan.

Hän ei enää ajatellutkaan pysytellä piilossa, vaan kulki pitkin puutarhamuuria ja talon julkisivua pihaportille asti. Hän iski muurikiviin kädellään tunnustellakseen, oliko jokin niistä irti, saisiko syntymään muuriin aukon, josta pääsisi sisään.

Mutta kaikki oli vankkaa, kaikki pysyi suljettuna. Puutarhaportti, pihaportti ja rautaristikkoiset ikkunat — kaikki ne tuntuivat linnoituksen aukoilta.

Tuona hetkenä kuu valaisee kirkkaana talon punervaa julkisivua, jonka yläreunaan ruohopeitteisen katon räystäs luo varjonsa. Ikkunat, joissa ei ollut sälekaihtimia, mutta joita sisäpuolelta peittivät tummat verhot, kiilsivät kuin vihreät kuvastimet, jotka heijastivat pilvenhattaroita, taivaan sinilaikkuja ja kukkulan huojuvia puita.

Äiti palasi takaisin hipaisten päällään muuriin kiinnitettyjä rautarenkaita, joissa hevosia pidettiin kiinni. Hän pysähtyi uudelleen ulko-oven kohdalle; ja seisossaan sen edessä, jolle johti kolme harmaakiviporrasta, ja jonka yläosaa peitti suippokaarikatos, hän äkkiä tunsu itsensä nöyryytetyksi ja voimattomaksi, heikommaksi vielä kuin silloin, kun oli kylän muiden köyhien lasten kanssa seisonut siinä odottamassa, että isäntä näyttäytyisi ovesa ja viskaisi heille muutaman kuparikolikon.

Joskus tuota ovea oli niinä ammuin menneinä aikoina raoitettu, niin että sisältä näkyi pimeä, kivipermantoinen eteinen. Lapset tunkeutuivat silloin huutaen kynnykselle asti, ja heidän äänensä kaikuivat talon sisäosissa kuin rotkossa. Silloin ilmestyi palvelijatar ajamaan heidät pois:

— Mitä? Oletko sinäkin täällä, Maria Maddalena?! Etkö häpeä kulkea kerjäämässä poikanulikkain kanssa, noin iso tyttö!

Silloin hän oli säikähtyneenä vetäytynyt syrjään, kuitenkin ensin kääntytään uteliaana kurkistamaan talon salaperäiseen sisustaan; samoin hän nytkin vetäytyi pois väännellen epätoivoissaan käsiään ja kääntyen katsomaan pikku porttia, joka oli kuin laskuluukku niellyt hänen Paulonsa. Mutta kääntyessään astumaan takaisin kotiin häntä alkoi kaduttaa, ettei ollut huutanut ja paiskellut kiviä ovea vasten pakoittaakseen sisällä olijoita avaamaan ja antamaan takaisin hänen poikansa. Häntä kadutti, hän pysähtyi, kääntyi takaisin, kulki jälleen taloa

kohti, kääntyi taas lähteäkseen, tuskallisen epävarmuuden raastaessa häntä vuoroin eteen-, vuoroin taaksepäin. Lopulta hän tointuakseen ja kootakseen voimansa ennen ratkaisevaa taistelua riensi kotiin, kuten haavoittunut eläin pakenee luolaansa.

Tuskin hän oli päässyt sisälle ja sulkenut ulko-oven, kun hän jo lyyhistyti portaille.

Ylhäältä loi lamppu häilähtelevää valoaan. Kaikki tyyni tuossa pienessä talossa, joka siihen asti oli ollut luja ja rauhallinen kuin linnunpesä kallionkolossaan, tuntui horjuvan. Kallio järkkäsi perustuksiaan myöten, pesä oli putoamaisillaan syvyyteen.

Ulkona pauhasi myrsky entistä rajummin. Paholainen aikoi tuhota pappilan, kirkon, koko kristikunnan.

— Herra, Herra! — äiti vaikeroi, ja hänen oma äänensä kajahti hänen korvissaan oudolta kuin toisen ihmisen ääni.

Silloin hän huomasi porraskäytävän seinällä varjonsa ja nyökäytti sille päätään. Hänestä tuntui, kuin ei hän olisi ollutkaan yksin. Ja hän alkoi puhella, aivan kuin jos toinen henkilö olisi kuunnellut ja vastannut.

— Mitä tehdä hänen pelastamiseksi?

— Odottaa häntä täällä, kunnes palaa, ja puhua hänelle peittelemättä ja vakuuttavasti, mutta heti, niin kauan kuin vielä on aikaa, Maria Maddalena. — Hän varmasti kiivastuu, hän kieltää kaiken. Parempi on mennä piispan luo ja pyytää häntä toimittamaan meidät pois koko tästä turmion pesästä. Onhan piispa Jumalan mies ja tuntee maailman. Polvistun hänen jalkojensa juureen. Luulenpa näkeväni hänet edessäni valkoisiin puettuna istumassa punaisessa salissaan, säteilevä kultaristi rinnalla ja kaksi sormeaa ojennettuina siunaukseen. Aivan kuin Kristus itse. Sanon hänelle: Teidän Armonne tietää, että Aarin seurakunta on valtakunnan köyhin ja lisäksi kirouksen

alainen. Lähes sata vuotta se oli ilman pappia, ja lopulta sinne sellainen saatiin, mutta Teidän Armonne tietää, millainen mies hän oli. Viidenteenkymmenenteen ikävuoteensa asti hän oli hyvä ja jumalinen. Hän korjautti pappilan ja kirkon uuteen kuntoon, rakennutti joen yli sillan omilla varoillaan. Hän kulki metsällä ja seurusteli toverillisesti metsämiesten ja paimenten kanssa. Yht'äkkiä hän muuttui aivan peräti. Hän kävi häijyksi kuin piru. Hän rupesi harjoittamaan noituutta, alkoi ryypiskellä, kävi ylimieliseksi ja väkivaltaiseksi. Hän poltti tupakkaa, kiroili ja istui korttia lyömässä seudun pahimpien lurjusten kanssa, jotka senvuoksi hänestä pitivät ja suojelivat häntä; toiset taas kunnioittivat häntä juuri sentähden. Loppuiällään hän sulkeutui pappilaan, asuen ypöyksin, ilman palvelijatarta. Hän poistui kotoa ainoastaan toimittaakseen messun, mutta teki sen ennen auringonnousua, eikä kirkossa käynyt ketään. Sanotaan hänen messua toimittaessaan olleen juovuksissa. Seurakuntalaiset eivät uskaltaneet ilmiantaa häntä, sillä he pelkäsivät ja luulivat itse pirun suojelevan häntä. Ja kun hän sairastui, ei yksikään nainen tahtonut mennä hoitamaan häntä. Eikä ainoakaan nainen eikä mies tullut häntä auttamaan hänen viimeisinä päivinään. Mutta öisin näkyi valoa pappilan kaikista ikkunoista, ja kuiskailtiin, että paholainen oli noina öinä kaivanut maanalaisen käytävän pappilasta joelle viedäkseen pois papin maalliset jäännökset. Ja sitä tietä papin sielu seuraavina vuosina, hänen kuolemansa jälkeen, palasi pappilaan, mellastellen siellä hillittömästi, eikä kukaan muu pappi tahtonut asettua siihen asumaan. Toisen seurakunnan pappi kävi joka sunnuntai pitämässä messun ja hautaamassa kuolleet. Mutta eräänä yönä pappivainajan henki särki sillan. Kymmenen vuotta seurakunta oli vailla omaa pappia. Sitten minun Pauloni tuli tänne. Ja minä

tulin hänen mukanaan. Hän huomasi, että kylä oli metsistynyt ja asukkaat raaistuneet ja vailla uskoa. Mutta kaikki alkoi jälleen kukoistaa Pauloni tultua, aivan kuin maa kevään palatessa. Ainoastaan taikauskoiset ennustivat: Tuho perii uuden papin, sillä entisen papin henki vallitsee vielä pappilassa'. Toiset väittävät, ettei hän edes vielä ole kuollut, vaan elää siinä maanalaisessa käytävässä, joka vie joelle. Totta puhuakseni, minä en ole koskaan uskonut noihin puheisiin enkä ole milloinkaan kuullut mitään epäilyttävää. Olemme jo eläneet täällä Pauloni kanssa seitsemän vuotta kuin pienessä luostarissa ikään. Siitä ei vielä ole kulunut pitkää aikaa, kun Paulo eli viattoman lapsen tavoin. Hän lueskeli ja rukoili, ja eli seurakuntalaistensa onnen hyväksi. Joskus hän puhalsi huiluakin. Hän ei ollut luonnostaan iloinen, mutta tyyni ja rauhallinen. Seitsemän vuotta rauhaa ja menestystä, niinkuin Raamatussa. Eikä hän juopotellut, minun Pauloni, ei kulkenut metsällä, ei tupakoinut, ei katsellut naisia. Kaikki rahat, jotka eivät menneet elämiseemme, hän talletti voidakseen korjauttaa joen yli vievän sillan. Nyt Pauloni on kahdenkymmenenkahdeksanvuotias, ja kirous lepää hänen yllään. Nainen on kietonut hänet pauloihinsa. Herra Piispa, lähettäkää meidät pois täältä, pelastakaa Pauloni! Muuten hänen sielunsa joutuu kadotukseen, niinkuin kävi entisen papin. Ja täytyyhän se nainenkin pelastaa. Onhan hän yksinäinen nainen, onhan hän alttiina viettelyksille autiossa talossaan ja tällä kolkolla seudulla, jossa hänellä ei ole vertaistaan seuraa. Teidän Armonne tuntee tuon naisen! Te ja seurueenne olitte hänen vierainaan käydessänne täällä tarkastuksella. Siinä talossa on runsaasti tilaa ja tavaraa! Tuo nainen on rikas, riippumaton, yksin, liian yksin! Hänellä on veljiä ja sisar, mutta he ovat kaikki kaukana, muilla seuduilla

naimisissa. Ja tuo nainen on jäänyt tänne yksikseen huolehtimaan talosta ja perinnöstä. Harvoin hän liikkuu kotinsa ulkopuolella. Vielä vähän aikaa sitten ei Pauloni tuntenutkaan häntä. Tuon naisen isä oli puoleksi talonpoika, puoleksi herra, hiukan irstaileva mies, metsänkävijä ja kerettiläinen. Se riittää, kun mainitsen, että hän oli pappivainajan ystäviä. Hän ei koskaan käynyt kirkossa. Mutta viimeisen sairautensa aikana hän lähetti noutamaan minun Pauloani, joka tuki häntä kuolemaan asti ja valmisti hänelle hautajaiset, jommoisia ei näillä seuduin milloinkaan oltu nähty. Niistä ei jäänyt pois yksikään paikkakunnan ihmisistä, eivät edes rintalapsen, joita äidit kantoivat sylissänsä. Sitten minun Pauloni kävi tervehtimässä perheen ainoata eloon jäänyttä jäsentä. Ja tämä nuori orpo nainen elää ilman muuta seuraakin kuin ilkeät palvelijattaret. Kuka häntä opastaa, kuka häntä neuvoo? Kuka häntä auttaa, ellemme me häntä auta?

Mutta tuo »toinen», varjo, kysyi. — Oletkohan varma siitä, mitä ajattelet, Maria Maddalena? Voitko todella astua piispan eteen ja puhua noin pojastasi ja tuosta naisesta? Onko sinulla varmat todistukset kädessä? Entä jos ei siinä ole mitään perää?

— Herra, Herra!

Äiti peitti kasvonsa käsillään ja kuvitteli äkkiä näkevänsä Paulonsa ja tuon naisen vanhan talon alakerran huoneessa. Se oli avara huone puutarhan puolella; siinä oli kupukatto, ja sementtilattia oli koristettu merikivimosaiikilla. Iso kamiina seinän syvennyksessä; kaksi tuolia molemmilla puolilla ja edessä vanhanaikainen sohva. Valkeaksi kalkittuja seiniä somistivat aseet, hirvenpäät ja -sarvet. Niillä riippui vanhuuttaan mustuneita maalauksia, joiden halkeilleesta kankaasta häämöitti varjossa mullankarvainen käsi, joku kasvojen nurkkaus, naisen palmikko tai hedelmä.

Paulo ja nainen istuvat tulen ääressä, pitäen toisiaan kädestä...

— Herra, Herra! — äiti toisti vaikeroiden.

Ja karkoittaakseen tuon kauhean näyn hän manaa esille toisen: Tuo sama huone vihreän hohteen valaisemana, joka tunkee sisälle niitylle aukeavasta rautaristikko-ikkunasta ja avoimesta ovesta, josta näkee syksyn kasteesta vielä kosteat hedelmäpuut. Tuulen henkäys leyhkää sisään ja kahisuttaa lattialle lentäneitä kuihtuneita lehtiä ja helisyttää kamiinan laidalle asetetun vanhanaikaisen vaskilampun vitjoja.

Raollaan olevasta ovesta näkyy hämärässä valaistuksessa muita huoneita ikkunaluukut suljettuina.

Hän, äiti, seisoo siinä odottamassa. Hän on tuomassa hedelmiä, jotka hänen Paulonsa on lähettänyt lahjaksi talon nuorelle emännälle. Nuori valtiatar tulee nopein askelin hiukan epäluuloisen näköisenä. Hän tulee noista pimeähköistä huoneista ja on pukeutunut mustiin. Hänen kalpeita kasvojansa reunustavat ohimoille näkinkengän muotoisiksi kierretyt tummat hiuskiehkurat, ja valkeat kädet pistävät esiin pimennosta niinkuin seiniä peittävästä muotokuvista.

Ja vielä tuon pienen hennon olennon ilmestyttyä valoisaan huoneeseen hänessä on jotakin epämääräistä ja arkaa. Hänen suuret tummat silmänsä kiintyvät heti pöydälle asetettuun hedelmäkoriin. Sitten ne luovat syvän katseen naiseen, joka seisoo odottamassa, ja äkillinen hymy, joka kuvastaa osaksi iloa, osaksi ivaa, valaisee hänen surullista ja aistillista suutaan.

Ja äidin ensimmäinen epäluulo herää vaistomaisesti tuona hetkenä, hänen itsensäkin tietämättä, miksi?

Äiti ei voinut itselleen selvittää tuon aavistuksen syytä. Hän vain muisti, kuinka mielitelevän kohteliaasti tuo